

Výskumná štúdia NBS č. 5/2021

Čo určuje toky na trhu práce na Slovensku?

Ján Klacso, Eva Štulrajterová

© Národná banka Slovenska 2021

research@nbs.sk

Táto publikácia je dostupná na internetovej stránke NBS

<https://www.nbs.sk/sk/publikacie/publikacie-vyskumu>

Prezentované názory a výsledky v tejto štúdii sú názormi autorov a nevyjadrujú oficiálne stanovisko Národnej banky Slovenska.

Práca neprešla jazykovou úpravou.

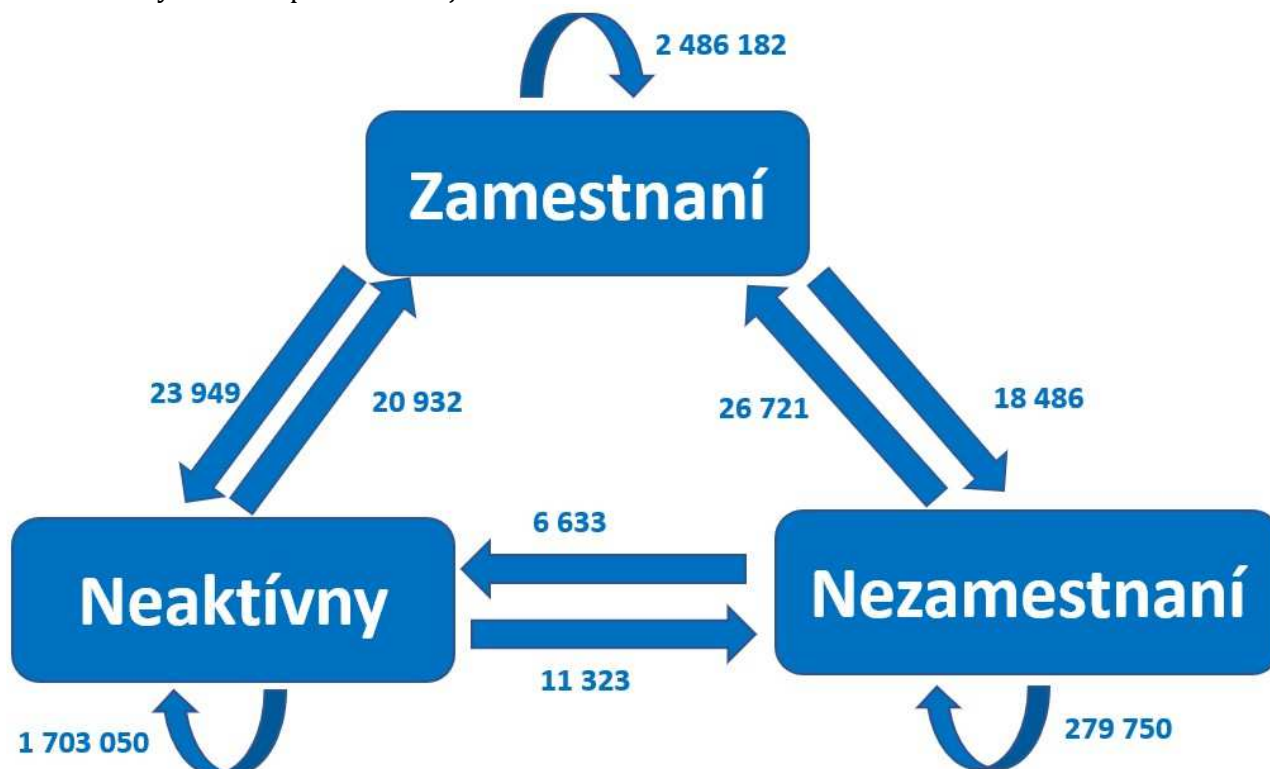
Netechnické zhrnutie

V práci analyzujeme vplyv socio-demografických faktorov na toky medzi zamestnanými, nezamestnanými a neaktívnymi na Slovensku. Na základe našich zistení je jedným z hlavných faktorov, ktorý ovplyvňuje tieto toky, vzdelanie. Čím vyššie je dosiahnuté vzdelanie, tým je menšia pravdepodobnosť straty práce v prípade zamestnaných a vyššia pravdepodobnosť zamestnať sa v prípade nezamestnaných. V prípade krízy sa výrazne znižuje pravdepodobnosť straty práce vysokoškolsky vzdelaných v porovnaní s nanajvyš stredoškolsky vzdelaným zamestnancom.

Miera nezamestnanosti je jedným z kľúčových makroekonomických ukazovateľov. Jej vývoj je do veľkej miery ovplyvňovaný globálnym ekonomickým vývojom alebo situáciou v jednotlivých ekonomických sektoroch. Na druhej strane, je dôležité poznať aj vplyv rôznych socio-demografických faktorov, ako napr. vzdelanie alebo rodinný vzťah, na toky medzi zamestnanými a nezamestnanými. V neposlednom rade je dôležité zohľadniť aj neaktívnu časť populácie a mať tak zachytené aj toky do a mimo pracovného trhu.

Potreba analýzy vplyvu socio-demografických faktorov na toky na trhu práce sa zvyšuje aj z dôvodu rastu využitia mikroúdajov o domácnostiach v analýzach týkajúcich sa menovej politiky alebo finančnej stability. Simulácia vývoja miery nezamestnanosti, ktorá vychádza do veľkej miery aj z týchto vplyvov, je neoddeliteľnou súčasťou analýz vplyvu makroprudenciálnych politík alebo stresového testovania využívajúcich takéto mikroúdaje.

Graf 1 Toky na trhu práce – údaje z VZPS

Zdroj: NBS, ŠÚ SR.

Poznámky: čísla na grafe znázorňujú toky (pohyby počtu osôb) medzi jednotlivými kategóriami za štvrt'rok prepočítané na priemernú aktívnu populáciu Slovenska za sledované obdobie. Šípky zotrvanie v jednom zo stavov označujú, koľko osôb zostáva bez zmeny – zamestnaní, nezamestnaní či neaktívni.

Na analýzu využívame štvrt'ročné údaje z Výberového zisťovania pracovných síl (VZPS) od roku 2005 až po začiatok roku 2020. Vzorka v rámci tohto štvrt'ročného zisťovania ostáva

na 80 % bez zmeny medzi dvoma kvartálmi, umožňuje tak sledovať toky medzi zamestnanými, nezamestnanými a neaktívnymi. Zameriavame sa na celé obdobie a aj samostatne na krízové roky 2009 a 2010.

Pri analýze tokov vychádzame zo socio-demografických charakteristík jednotlivých osôb, ktoré sú dostupné z prieskumu VZPS. Pravdepodobnosť prechodu z jedného stavu v kvartáli t-1 do druhého stavu v kvartáli t odhadujeme na základe charakteristík v kvartáli t. Charakteristiky, ktoré zahŕňa analýza uvádza nasledovná tabuľka.

Tabuľka 1 Socio-demografické charakteristiky použité v analýze

Premenná	Hodnoty
Pohlavie	Muž
	Žena
Rodinný vzťah	Slobodný/-á
	Ženatý/vydatá
Vzdelanie	Najviac základné
	Najviac stredoškolské
	Vysokoškolské
Typ ekonomickej aktivity	Zamestnaný
	SZČO
Charakter ekonomickej aktivity	Plný úväzok
	Čiastočný úväzok/sezónna práca
Invalidita	Áno
	Nie
Veková kategória	Do 25 rokov
	Od 25 do 35 rokov
	Od 35 do 45 rokov
	Od 45 do 55 rokov
	Od 55 do 60 rokov
	Od 60 do 65 rokov
	Nad 65 rokov
Počet rokov v súčasnej pozícii	Roky (v logaritmoch)
Počet rokov v nezamestnanosti	Roky (v logaritmoch)
Kraj zamestnania*	Bratislava
	Trnava
	Trenčín
	Nitra
	Žilina
	Banská Bystrica
	Prešov
	Košice
Počet zamestnancov v súčasnom zamestnaní	1 zamestnanec
	Do 10 zamestnancov
	11 až 19 zamestnancov
	20 až 49 zamestnancov
	50 a viac zamestnancov

Zdroj: NBS, ŠÚ SR.

* V prípade nezamestnaných a neaktívnych sa bral do úvahy kraj trvalého bydliska.

Nakoľko z každého stavu je možné sa posunúť do troch rôznych stavov (vrátane východiskového stavu), na odhad pravdepodobnosti posunutia sa do toho-ktorého stavu používame metódu multinomiálnej logistickej regresie.

Výsledky odhadov sú do veľkej miery v súlade s očakávaniami. Odhady zahŕňajúce celé obdobie poukazujú na významný vplyv vzdelania, rodinného stavu, charakteru ekonomickej aktivity a počtu rokov v súčasnom zamestnaní v prípade zamestnaných. Čím je vyššie vzdelanie a počet

odpracovaných rokov v súčasnom zamestnaní, tým je menšia pravdepodobnosť straty práce. Ženatí/vydaté a pracujúci na plný úväzok majú takisto menšiu pravdepodobnosť straty práce. V prípade nezamestnaných alebo neaktívnych je vzdelanie takisto dôležitým faktorom. Čím je vyššie dosiahnuté vzdelanie, tým je väčšia pravdepodobnosť zamestnať sa. Na druhej strane, čím dlhšie je niekto nezamestnaný, tým viac sa znižuje pravdepodobnosť, že sa zamestná. Vo všeobecnosti sa ukazuje, že nezamestnané alebo neaktívne ženy majú nižšiu pravdepodobnosť zamestnať sa.

Samostatne sa zameriavame aj na krízové roky 2009, 2010. Výsledky sú kvalitatívne veľmi podobné odhadom na celom období. Najväčšia zmena nastáva pri vplyve vzdelania. V prípade zamestnaných, vysokoškolské vzdelanie výrazne znižuje pravdepodobnosť straty zamestnania počas krízy v porovnaní so stredoškolským vzdelaním. Iba základné vzdelanie zvyšuje pravdepodobnosť straty práce v porovnaní so stredoškolským vzdelaním. Počas krízy sa vytratil rozdiel v pravdepodobnosti nájsť si prácu medzi nezamestnanými ľuďmi iba so základným a ľuďmi so stredoškolským vzdelaním. V prípade neaktívnych, vysokoškolské vzdelanie zvyšuje pravdepodobnosť zamestnať sa v prípade celého obdobia, tento vplyv však nie je počas krízy signifikantný.